

3.MEHZUN İLE GÜLNİSA

Abdurehim Nizari'nin bu destanı halk masallarına özgü olan kısalık, açıklık, düzgünlük ve eğlendirici olması açısından bir özellik taşır. Destanın konusu kısaca şöyledir;

Bağdat şehrindeki tüccar Hoca Mesud'un oğlu Mehzun, hemşehrisi tüccar Hoca Seyid'in kızı Gülnisa ile okul yolunda karşılaşır ve ona aşık olur. Gülnisa'nın okula gittiğini öğrenince, kendisi de aynı okula yazılır. Günün birinde Gülnisa'nın anne ve babası "kızımız büyüdü, dışarıya çıkmasın, eğitimi evde sürdürsün deyince, bu haberi duyan Mehzun hocasının izniyle onun evine gidip ders veren öğretmeni görevini üstlenir. Bu iş 3 gün sürmeden Mehzun'un babası onu alıp zorla hacca götürür. Yolculuk sırasında babası vefat eder. Babasını defnettikten sonra dönen Mehzun öğretmeninden Gülnisa'nın nerde olduğunu sorar. Gülnisa, sahibi olan babası Hoca Seyid'in yanındadır. Tüccarlık yapan Hoca Seyid günün birinde soyguncular tarafından soyulur. Parasının tümünü yitirdiğinden Gülnisa'yı satmak ister. Bunu duyan vezir Cemiletülmölük, Gülnisa'yı ağırlığı kadar gümüş ödeyerek satın alır. Mehzun haberi duyduktan sonra çok telaşlanır, çeşitli çareler arayıp, vezir Cemiletülmölük'ün yanında çalışma fırsatı bulur. Vezir, günün birinde Gülnisa'ya dokunmak amacıyla yaklaşır. Gülnisa ise veziri bıçaklayarak yaralar. Vezir çok kızar. Hizmetçilerinin yardımı ile Gülnisa'yı bağlayıp mutfağın üstüne asar. Bunu duyan Mehzun kendini öldürmeye kalktığı anda, yakınları kapıyı kırıp evine girerek onu kurtarır.

Vezir Gülnisayı astıktan sonra, onun iki arkadaşı Padişaha haber verir. Padişah'ın hizmetçileri hemen gelip onu kurtarır. Melike Gülnisayı tedavi ederek iyileştirir ve kendine hizmetçi yapar. Gülnisa'nın hayatta olduğundan habersiz olan Mehzun çaresizlikten ticaret yapmaya başlar. Melike arabulucular aracılığıyla Mehzun ile sohbet etme arzusu olduğunu söyler. Günün birinde Mahzunu yanına çağırıp sohbet ederken susayan melike "içecek" diye bağırır. Melike'nin yanında diğer hizmetçiler olmadığından, Gülnisa meyve suyunu alır ve içeri girer. Aniden ona rastlayan Mehzun dertli bir iç çeker ve çekip gider. Buna çok kızan Melike, Gülnisa'yı kendini Mehzundan ayıran günahkar diye bir sandığa koyup nehre atar. Bunu duyan Mehzun ümitsizlik içinde intihar etmek için kendini nehre atar. Bir tane köpek balığı onu yutar. Köpek balığını ise bir balıkçı yakalar. Karnını yarıp açtığı anda baygın bir halde yatan Mehzun'u görür ve onu kurtarıp kendine manevi oğul yapar.

Sandığa kapatılarak nehre atılan Gülnisa'yı, Besire şehrinin gemicileri yakalar. Kaptan sandığı açıp Gülnisa'yı görür ve pazara götürüp vezire satar. Vezir ise kızı satın kar kazanmak için onu kız pazarına götürür. Mehzun tesadüfen Gülnisa'ya rastlar ve iyi niyetli balıkçının yardımı ile bedelini ödeyip kızı vezirin elinden kurtarır. Tekrar kavuşan iki

sevgili balıkçı ile vedalaştıktan sonra, memleketine dönmek için yola çıkar.Nehirden geçerken köpek balığı gemiyi batırır.Gülnisa bir tahtaya tutunarak hayatta kalır.Mehzundan ise haber alamaz.Suyun dalgaları ile Gülnisa nehir kenarına ulaşır.Burada avlanmakta olan Mısır padişahı ile karşılaşır.Padişah ona kendi kızı gibi davranır.Evine götürür, sonunda Mısır'ın padişahlık görevi ona miras kalır.Onun vefatından sonra Gülnisa padişah olur.Padişahlık yaptığı süre içerisinde Mehzunun nerede olduğunu soruşturur. Tüm ülkelerden gelen misafirleri benimle görüştürün diye emir verir.

Geminin batmasıyla Mehzun da geminin bir tahta parçasasına tutunarak hayatta kalır.Yedi gün sonra dalgalar onu sahile çıkarır.Mehzun sürekli Gülnisa'yı düşünür. Onu araya araya Mısır'a gelir. Mısır'a bir yabancıyı geldiğini duyan saray görevlileri onu padişah Gülnisa'nın yanına götürür. Zor günler geçiren sevgililer sonunda mutlu bir şekilde kavuşur. Memleketinde büyük bir düğün yapar.

Şair Abdurehim Nizari'nin bu destanında olayların hızla değişimli ve eğlenceli olması çok çekicidir. Destanda söylentilere özgü yerler yoktur. Destanının kısa, canlı, ve basit halk dili ile yazılmış olmasından, şairin edebi yeteneğinin ne kadar kuvvetli olduğunu anlayabiliriz.

Destandaki Mehzun ile Gülnisa o döneme göre başarılı bir şekilde yaratılan kişilerdir. Çeşitli zorluklar ile karşılaşılırsa da vicdanı ile iş yaparlar. Destanda kişiler iyi niyetli, ahlaklı, vicdanlı olarak yaşamaya, kötü hükümdarlar önünde cesur olmaya çağırır.Balıkçı aracılığıyla insanlara karşılıksız yardım etmek ve sevgi göstermek düşüncesini ileri sürmüştür.

Uygur Türkçesi: Zalim Dovang zar yiglattı,
Yoksullarni köp qahşatti.

Yaş demidi, yaki qeri,
Dargha asti, pulgha satti.

Ni yigitler, sulun qizlar,
Erk yoluda qangha patti.

Gunahi yok mesumlarning,
Başıga kiliç patti.

Türkiye Türkçesi: Zalim Duvan¹ çok ağlattı,
Yoksulları kastı kavurdu.

¹ . Duvang: Askeri Vali

Genç ihtiyar demeden,
Darağacına astı.
Nice yiğit güzel kız,
Özgürlük yolunda kana bulandı.
Günahsız masumların,
Başlarına kılıç vuruldu.)

Uygur Türkçesi: Heyr, ata – mihribanım,
Gemguzarım yahşi Kal.

Közlirim aku -karası,
Tende can, yahşi kal.
Bille oynap, bile ösken,
Yaru-dostlar yahşi kal.
Kindik kenim tökulgen,
Keşker şehrim yahşi kal.

Türkiye Türkçesi: Elveda dertli dede,
Dert ortağım hoşça kal.
Gözlerimin akı karası,
Gülizarım hoşça kal.
Göbek bağımın kanı dökülen,
Kaşgar şehrim hoşça kal.

Nozugum binbir zorluklarla İli'ye gelir ve bir Moğol soylusunun evinde çalışan ağabeyini bulur.Daha şimdi sevinmeye başladım derken, zavallı kızın başına külfet yağmuru yağmaya başlar.

Uygur Türkçesi: Tögining agzi kamkakta,
Bir akam bar kalmakta.
Kalmakning şum niyiti,

Men Nozukni almakçi.
Yollarni tola mengip,
Halsizlinip teliktim.
Men bu yerge kelipla,

Yaman közge çeliktim.

Türkiye Türkçesi: Deve yatar kara çalılıkta,
Bir kardeşim var Kalmukta.
İnsafsız melunun,
Kastı beni almakta.
Fazlasıyla yol yürüyüp,
Yorgun düştüm.
Ben buraya gelince,
Kötü niyetli insanların gözü bana düştü.